

גיליון זה מוקדש ע"י אחד מאברכי הישיבה ותומכיה,
יארִיך ימים ושנים בטוב ובנעימים
לרגל יום הזיכרון של חמיו רבי אליהו בן זורה ז"ל
תהא נשמתו צרורה בצרור החיים ויעמוד במהרה לתחיית המתים
שיחתו השבועית של ראש הישיבה - הרב יוסף צ. בן-פורת
הרשעים סולדים מהצדיקים
בלק, שנת תש"פ
למואב נמאסו החיים, בגלל החשש שהם יגורו בקרבת אנשי מוסר וקדושה

"וַיִּקְצַץ מוֹאֵב מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר כב, ג), **"וַיִּקְצַץ"** פירש"י: **"קצו בחייהם"**, כמו שאמרה רבקה אמנו (בראשית כו, מו) **"קִצְצֵתִי בְּחַיֵּי"** – **נמאסו עלי החיים**. מה פירוש הביטוי כאן? מואב קץ בחייו מפני בני ישראל!?

ראב"ד העדה החרדית, הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א (מאמר שבועי, בלק תשעו), תמה, טבעי הדבר שעם חלש פוחד מפני עם חזק, אבל "וכי מפני פחד מלחמה עם ישראל, כבר אין למואב טעם בחייהם"?! עוד יותר קשה, לפי הרמב"ן (במדבר כב, ג) שמואב ידע שישראל לא ילחמו כנגדו, כפי שנצטוו (דברים ב, ט): **"אַל תִּצָּר אֶת מוֹאֵב וְאַל תִּתְּנֶנּוּ בָּם מְלַחְמָה"**, הם חששו שישראל יכבשו את הערים מסביב למואב ויטילו מס על המואבים, השאלה קשה שבעתיים, בגלל תשלום מיסים נמאסים לאדם החיים?! ותשובתו היא: **"מואב חרד שבני ישראל שהם אנשים צדיקים וקדושים, יגורו בקרבם ונכלל סביבתם, ואז יקשה עליהם לחיות חיי הוללות והפקרות כתאוות ליבם. כי בשעה שיראו בכל עת נגד עיניהם את עם ישראל – ואת האמת והיופי שבחיי קדושה בישראל, לא יניח להם מצפונם להמשיך לנהוג בהפקרות כדרכם, ויצטרכו להתחיל לנהוג קצת בחיי קדושה כישראל, ועל כן קצו בחייהם מפני בני ישראל... שכן הגוי חי רק למלאות את תאוותיו, וברגע שנמנע ממנו לעשות זאת, כבר אין זה בגדר 'חיים' אצלו"**.

הראב"ד שליט"א סיפר, שלפני למעלה מחמישים שנה, נסע באוניה לאיטליה, באחד הערבים נתן פרופסור גדול הרצאה על הנזק הגדול שנגרם לגוף ע"י עישון סיגריות. לאחר ההרצאה הוא ראה את אותו פרופסור מעשן סיגריה. הוא שאל אותו, אתה הסברת לכל הציבור על הנזק הגדול שבעישון, הכיצד אתה מעשן?! ענה לו: **שהוא מודע לכך שהעישון מקצר את חייו, אבל הוא מעדיף לחיות פחות שנים עם הנאת הסיגריות, מאשר הרבה שנים בלי סיגריה"**.

מסכם הגר"מ שטרנבוך: **"ואז הבנתי את גודל טומאת הכופרים והגויים, שאפילו חכם גדול מסכים לקצר חייו כדי להשיג עוד הנאות!"**

"ובזמנינו, הרבה ראשי ערים בישראל אינם מניחים לחרדים לבנות שכונה לחרדים. כי מצפונם אינו מניח להם להמשיך לחיות חיי הפקרות בשעה שיראו נגד עיניהם את היופי

שבחיי קדושת ישראל. הדבר מעיב על מצפונם עד כדי כך, **שהם קצים בחייהם אם יבואו חרדים לדור בעירם!**

האדם בנוי משני הפכים לכן יש בו מאבקים

אמנם, בזמן העלייה הראשונה שהייתה ברובה הגדול, אנשים חרדים, שהקימו את שבע המושבות החקלאיות הראשונות, הגיעו גם מתי מעט אנשים שלא שמרו תורה ומצוות. בתחילה הם התגוררו בירושלים, אבל היותם בתוך אוכלוסייה חרדית גרמה להם לחץ נפשי, והם עברו לגור ביפו – תל-אביב עוד לא הייתה קיימת. רואים אנו, שפורקי-עול מרגישים שלא בנוח בחברה שחיה חיים יהודיים, של צניעות, תורה ויראת שמים, חסד ואמת.

כתב החכם באדם (משלי כט, כז): **"וְתוֹעֵבֶת רָשָׁע יֵשֶׁר דָּרְךְ"**, פירש מרנא הגר"א ז"ל: **"הרשעים אפילו בחבורתם הרשעה, לא יאמרו שהם שונאים את הצדיק, מפני שהולך בדרך הישרה. ולכן אמר 'רשע' לשון יחיד, כלומר, בינו לבין עצמו הצדיק נמאס בעיניו, ונגעל ההולך בדרך ישרה"**. ביאור דבריו, כשם שהצדיקים מתרחקים מן הרשעים, כך הרשעים סולדים מן הצדיקים. אבל בעוד שהצדיקים אומרים את האמת במלואה, שהם אינם סובלים את הרשעות, הרי שהרשע לא יאמר זאת מפורשות, אלא ימצא כל מיני הסברים למה הוא שונא את הצדיקים.

וכן כתב גם הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל (נועם אלימלך בלק, ד"ה או יאמר): **"ודקדק לומר 'ויקץ'... קצו במעשיהם הטובים כדרך הרשעים שאינם יכולין לסבול מעשיהם, ולא כן דרך הצדיקים השמחים בטוב אחרים"**. שהרשעים אינם יכולים לסבול בקרבתם אנשים שמתנהגים בצדקות ובחסידות. אילו הצדיקים שמחים מאוד כשרואים אדם יותר צדיק מהם.

לדוגמא, אנחנו נשמע לא פעם, שאדם שאינו חרדי אומר: **"אני לא יכול לסבול את החרדים"**, וכשישאל מה הסיבה? הוא יאמר, הם לא משרתים בצבא. אבל, זה לא הסבר אמיתי, שהרי גם בחו"ל ששם אין גיוס חובה, הם שונאים את החרדים, סימן שהסיבה היא אחרת. לעיתים נשמע הסבר: **"הם לא עובדים, והם חיים על חשבוננו"**. גם כאן תשאל השאלה, בחו"ל כל החרדים עובדים, הם לא לומדים בכולל, אם כן, למה שם, גם כן שונאים את החרדים? רואים מכך, **שהשנאה כלפיהם היא אך ורק מפני שהם חרדים**. אלה שזה לא תרבותי, ולא מנומס, לומר ששונאים את האדם בגלל אמונתו, לכן הם ממציאים נימוקים כוזבים לסיבת השנאה כלפי אחרים.

כדי להבין את פשר הדבר עלינו להעמיק אל כוחות הנפש של האדם, המורכב משני חלקים, האחד – נשמה שהיא גבוהה יותר ממלאכי השרת, והשני – גוף שנוצר עפר מן האדמה, שכתב הגר"א ז"ל (אבן שלמה א, ו), שהוא גרוע מכל החיות. והנה בעוד שהנשמה שואפת

לחיים של אצילות, יושר, נאמנות, כיבוד הזולת, התגברות על תאוות ודחפים, הרי שהגוף דוחף לחיים בהמיים כנאמר (ישעיה כב, יג): "אֲכֹל וְשָׂתוּ כִּי מְחַר נְמוֹת!" חיים של סיפוק התאוות והדחפים, חיים של קנאה, שנאה ונקמה וכיוצ"ב. הקיטוב שבין שני חלקי האדם יוצר בקרב מתחיים קשים מאוד. ככל שאדם הוא בעל **נשמה גבוהה יותר**, הרי שגופו הוא בעל **תאוות קשות יותר**, זאת כדי שייוצר איזון בין שני הכוחות, דבר שיאפשר "בחירה חופשית". כשאדם עושה מעשה שהוא אינו שלם עמו, יש לו "נקיפות מצפון" – זהו הביטוי השגור בפי הכל. אבל **מי הוא אותו "מצפון"?** איה משכנו? לכך אין לאיש תשובה. אבל חז"ל אמרו שזו הנשמה האלוקית שבקרב האדם, שסובלת קשות ממעשים לא נאותים שעושה הגוף.

כדי לחדד את התמונה, הבה נשאל את השאלה, כשחתול טורף עכבר, חסר הגנה, כדי להשביע את רעבונו, האם לאחר מכן יש לחתול נקיפות מצפון? נעמיק יותר, האם כשחתול טורף אדם לגורים, כשבזאת הוא גוזר את דינם למוות, האם לאחר מכן יהיו לו נקיפות מצפון? המומחים טוענים, שאין אצל חיה מושג של "נקיפות מצפון".

אחר כותבי זאת, מצאתי שכתב רעיון זה, אחד מאבות החסידות "החווה מלובלין", הרה"ק רבי יעקב יצחק הורוויץ זצ"ל (זכרון זאת, קרח): "העוסק בהתרוממות התורה בא לו חיות, וכן בכל פעם חיות עליון יותר... ועל ידי שהצדיק מביא אורו ית' למטה בא **התגברות קדושה, גם ללבות הרשעים**... ולאשר **הפציע להרשע** הוא מבלבל אותם מרשעתם לכן היצר הרע מסית אותם **לקום על הצדיק** לבלבל אותו, כדי שלא תהיה להם מניעה מהתגברות היצר הרע... ע"י התעוררות היצר הטוב שנותן לו הצדיק. ועל כן יש בלב הרשע, **מלחמה בין השני יצרים**, מה שלא היה לפני כן, כי היה לו התגברות היצר הרע **על כן יעמדו על הצדיק**".

פירוש דבריו, שהצדיק מוריד רוח קדושה לכל סביבותיו, לקרובים ולרחוקים. עובדי ה' שמחים בכך ולכן הם תמיד רוצים להימצא בחברת הצדיקים, כדי לספוג עוד תורה, יראה וקדושה, כמו שאמר רבי שמעון בן גמליאל (אבות א, יז): "כָּל יָמֵי גְדֻלָּתִי בֵּין הַחֲכָמִים". אבל לרשעים יוצרת קרבת הצדיק בעיה קשה. שהרי **בשלים** – בהכרה או בתת-ההכרה – הם יודעים שיש דין ויש דיין, אלא שידעיה זו לא נמצאת בליבם. כמו שאמרו (שבת לא, ב): "יודעים רשעים שדרכם למיתה... אלא **שלים** בריא להם כאולם". מכאן שכשהם עושים את מעשי הרשע אין בליבם מאבק פנימי, כמו שהם אומרים בגלוי: "**אני שלם עם עצמי**", אבל כשהם נכנסים לתוך טווח ההשפעה הרוחני של הצדיק, נכנסת לליבם – בעל כורחם – השפעה מצדקת הצדיק. דבר זה יוצר אצלם מאבק רוחני – שמכונה בלועזית "קונפליקט" – דבר שמקשה עליהם ליהנות ממעשי הרשע. מצב שעלול להביא את האדם לדיכאון, לשיגעון או אף להתאבדות. לכן מתאמץ הרשע לברוח מקרבת הצדיקים, **הוא פוחד מאוד לבוא ולראות שבת אמיתית מהי?** ובמידת האפשר, הוא מתאמץ לסלק את הצדיקים מקרבתו.

התרוץ הנפוץ: "כולם נוהגים כך!"

בשעתו פורסם ספר שתימצת שלוש מאות וחמישים פסקי דין של בתי משפט חילוניים. כמעט כל הנאשמים טענו להגנתם: "כולם עושים כך", "אני לא אדם יותר רע מאחרים", "במקרה תפסתם אותי". וחז"ל אמרו (קידושין ע, א): כל הפוסל במומו פוסל, ומעשה באדם שהיה קורא לכולם "גנבים", ובדקו אחריו ומצאו שהוא גנב וכיוצ"ב בפשעים מסוגים שונים. ונראה לי להסביר את דבריהם, שאדם שגונב, או עושה מעשה נפשע אחר, מרגיש לא טוב, **כדי לעודד את עצמו**, הוא מחליט שגם כל האחרים גונבים, אלא שלא תפסו אותם! ואז הוא לא יותר רע מאחרים, אם כן למה שיהיה במבוכה? למה שיתהלך עם הרגשה לא טובה? אבל אם הוא מצוי בחברתם של אנשים טובים, והוא רואה שאפשר להתגבר על היצר הרע, אפשר לחיות חיים של אמת ואמונה, של מוסר וישרות, של תרומה לזולת במקום לנצל אותו, של הבלגה גם כשמשימים אותך, אז **הוא מסתובב עם הרגשה לא נוחה**, למה אני לא מתנהג באופן כזה.

בשעתו בא אדם ושאל את מרן החפץ חיים זצ"ל: "יש לי אפשרות להתגורר בשני כפרים, האחד – אין בו רשעים וכולם אנשים בינוניים, השני – יש בו גם רשעים אבל יש בו אדם אחד צדיק וירא שמים, באיזה מן הכפרים עלי לבחור"? ענה לו הח"ח: "לך לגור בכפר שיש בו אדם צדיק, למרות שמתגוררים בו גם רשעים. הסיבה היא, בכפר שכולם בינוניים אתה תרגיש שאתה הצדיק של הכפר, ואין עליך להתאמץ לעלות ביראת שמים. אבל באותו מקום שיש אדם צדיק, אם יצר הרע יאמר, אל תקום מוקדם לתפילה, כי בחוץ קר ויורד שלג, אז תענה לו, ואיך הצדיק יכול לקום כל בוקר מוקדם?! אם היצר הרע יטען, בימים חמים שאין לך כוח לעסוק בתורה, אז תענה לו, ואיך לצדיק יש כוח לעסוק בתורה ביום חם?!

כשהרשע חי בסביבה של רשעים, הוא משכנע את עצמו שזאת צורת חיים הנאותה, ההוללות, הבליינות, השתיינות, הזללנות, הזנות, הליצנות והלעג לזולת, הם יצרים שלא ניתן לכיבוש, והם למעשה "טעם החיים". מאותה נקודת מבט, **יש בליבו רגשות של רחמנות מחד, סלידה מאידך ביחס לאנשים חרדים**. הם 'מסכנים', 'לא נהנים מהחיים', 'כל הזמן סובלים', במקום ללכת לתיאטרונים ולמקומות של ליצנות הם יושבים כל היום וקוראים בספרים ישנים ומשעממים. **הוא אינו מסוג להבין שיש לאדם הנאה עצומה בלימוד דף גמרא עם תוספות**, שהרי כשהוא לומד פסיקה או ביולוגיה, אינו חש שום הנאה. אני קרוב לעולם התשובה יותר מארבעים שנה, ובמו אוזניי שמעתי מאלפי בעלי-תשובה שנהנו בעברם מכל סוגי ההנאות שבעולם, בין מתחום הגוף והחומר ובין מתחומי המדע והמוזיקה, שהנאתם מהתורה הרבה יותר חזקה ועוצמתית מכל הנאות העבר!

אבל אם אותו רשע חי בסמוך לאנשים יראים ושלמים, והוא נוכח לדעת שיש להם זוגיות למופת, חיים עם אותה אישה, עד זקנה ושיבה, הילדים והנכדים נותנים להם כבוד וחיבה. תוחלת החיים יותר ארוכה, הם שמחים מאוד בחלקם, גם מבלי ללכת לכל מיני

מקומות של בילוי וליצנות, הוא לא שמע אף פעם שאחד מהילדים הרג את הוריו, שאחד מהבעלים רצח את אשתו, כל אותם דברים רעים וקשים שהוא שומע בתקשורת לא נראים בסביבה, הוא מתחיל לקבל רגשי אשמה, למה הוא לא כמוהם!?

ידוע שהמשורר הלאומי ח.נ. ביאליק אמר בשעתו, שהוא מקנא בחבריו שלא למדו מעולם בישיבה והם נהנים מאוד מכל תאוות העולם הזה. אבל הוא, שבצעירותו למד בישיבת וולוז'ין, יודע שעולם הבא ודאי לא יהיה לו, אבל לצערו גם עולם הזה אין לו, כי הוא למד שכל תאוות העולם הזה באות מהנפש השפלה של האדם, שדומה ביסודה לבהמה.

"הזקן שלי" – כינוי גנאי בחברה החילונית – מילה של כבוד בחברה החרדית

בחברה שבה כל ההנאה והגאווה של האדם באה באמצעות גופו, הרגיש שאדם המזדקן, שגופו נחלש, שיופיו דהה, הוא מושא לחמלה ורחמים. אבל בחברה שמעריכה ומעריצה את האדם על פי חוכמתו ומידותיו הטובות, הרי שהזקנים זוכים למעמד גבוה יותר מאשר הצעירים. לכן בחברה חילונית אין מצב שיש אינטגרציה בין צעירים למבוגרים, אבל בחברה החרדית, מתקיים ההיגד (תהלים קמח, יב-יג): "זִקְנִים עִם נְעָרִים? הֲלָלוּ אֶת שֵׁם ה'". הזקנים והצעירים מתפללים באותו בית כנסת ונמצאים באותן שמחות, ושם זוכים הזקנים למעמד מכובד יותר מזה של הצעירים.

הרב משה שרר, נשיא אגודת ישראל בארה"ב, סיפר שכשחזר מהכנסייה הגדולה השישית של אגו"י בירושלים, הזדמן לו לשבת במטוס מאחורי הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל, ראש ישיבת תורה ודעת, והיה עד לסצנה הבאה:

"ליד ראש הישיבה ישב מר ירוחם משל, שכיהן אז כמזכ"ל ההסתדרות, ובין שניהם התפתח ויכוח ער בענייני יהדות. היה זה מאלף לראות, איך הגאון הישישי משיב בסבלנות גדולה לכל הקושיות שהציג בפניו מנהיג הפועלים החילוני מישראל. אבל נקודת-השיא של כל הדיאלוג התרחשה דקות ספורות בטרם נחת המטוס בנמל-התעופה של ניו-יורק.

"לאורך כל הנסיעה עקב מר משל בהתפעלות גדולה אחרי מאמצי בנו של ראש הישיבה, הרב אברהם קמינצקי, להקל על אביו בנסיעה הארוכה הזו. מידת כיבוד-האב המופלגת, הדרך-ארץ והדאגה, העמידה הרצופה והבלתי-פוסקת על המשמר כדי לשרת את האב, הרשימה כל כך את מר משל, עד שלעת פרידתו פנה לראש הישיבה:

"רבי, מכל דברי החכמה ששמעתי מכבודו, עדיין לא השתכנעתי שדרככם היא נכונה ושהדרך שלי תועה, אבל בדבר אחד אני מוכרח להודות. אתם, כנראה, מיטיבים יותר מאתנו לדעת איך לחנך את ילדיכם. מילדי שלי אני לא מצפה אפילו בחלום ליחס כזה כפי שנוכחתי לראותו מבנך אליך, היכול כבודו לגלות לי את הסוד שלכם?"

בחיוכו הלבבי השיב לו ראש הישיבה: "אין כאן שום סוד. הדבר הוא פשוט ביותר. אצלכם מתחילות תולדות האדם מן הקוף. העולם והמין האנושי מתקדמים, כביכול, בצורה מתמדת לתרבות גבוהה יותר. כל דור חדש הוא, אפוא, חכם יותר, מפוכח יותר ולכן גם חשוב

יותר. מכאן נובע שהדור הצעיר כיום מתמרד תמיד נגד הדור הקודם. הצעיר איננו מסוגל לכבד ולהעריך את הדור שהוא קרוב יותר לקוף הפרימיטיבי...

אצלנו, לעומת זאת, **מתחיל העולם מייחוסנו מסיני**. וכתב הרמב"ם, שמושה רבינו היה מבחר המין האנושי! לפי ההשקפה היהודית איננו הולכים קדימה. השאיפה הנעלה ביותר של יהודי שומר-תורה היא מתי יגיעו מעשי למעשי אבותיי... האידיאל הוא להתקרב ככל היותר לסיני, מה שיותר קרוב לסיני הוא במילא יותר חשוב, יותר גבוה... הילד היהודי שמתחנך כך מסוגל לכן לכבד יותר את הדור המבוגר. משמעות הדבר בקיצור: הילדים שלכם רואים אתכם קרובים יותר לקופים **והילדים שלנו רואים אותנו קרובים יותר לסיני. זהו ההבדל!**...

סיבת האנטישמיות: חוסר היכולת של הגויים להגיע לחיי מוסר כמו היהודים!

מאות ואלפי מחקרים נכתבו על שאלת השאלות, למה יש אנטישמיות בעולם? למה הגויים רודפים ושונאים את היהודים? לאור הדברים שהתבארו אנו יכולים לרדת לשורש העניין. ביסודו של דבר הגויים העריצו את היהודים, מפני שראו בהם דמויות למופת, הן מבחינה הדעת והחכמה, והן מבחינת המוסר והמשפחה. אבל בגלל שאין להם נשמת ישראל הם אינם יכולים להגיע לדרגות אלה, שהרי אמרו חז"ל (קידושין ל, ב): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורת תבלין". התבלין עליו מדובר הוא התורה שבעל פה, שאם נשתמש בשפת המשל, ניתן לומר, שאם מהווה 'אנטיביוטיקה' כנגד היצר הרע. הנכרי יכול ללמוד רק תורה שבכתב ולא תורה שבעל פה, ולכן אין לו את הכוח כדי להתגבר על יצרו. במצב כזה **קנאה** עוברת טרנספורמציה והיא **הופכת לשנאה**, שבכל דור ובכל תקופה השתמשה בנימוקים כוזבים אחרים.

בעידן העתיק שנאו ורדפו אותנו כיוון שלא הסכמנו לסגוד לעץ ולאבן, לעבודה זרה לסוגיה השונים. מאחר חורבן בית שני, כשהיהודים הגולים הצליחו לשכנע את הגויים שעבודה זרה, היא אווילות וטיפשות שאין להם אח ורע. הצליחו לשכנע אותם שאת בורא עולם שאין לראותו ואפילו לא לדמינו, וכך הפכו לנוצרים, התחילו לשנוא אותנו בגלל סיבה אחרת, שהרגנו את "האלוהים" שלהם! מאוחר יותר, שאנחנו שוחטים ילד נוצרי כדי להשתמש בדמו לאפיית מצות. כמובן עלתה על כולם הטענה המודרנית שהייתה "תורת הגזע". אין ארץ באירופה שממנה לא גורשו היהודים לתקופות ארוכות.

אבל גם כאן, אין הם יכולים להגיד שהם שונאים את היהודים בגלל שהם נעלים מהם, ומהווים דוגמא חיה לחיים של שלמות אמיתית. ידועה אמרתו של הגאון רבי יצחק בלזר זצ"ל, גדול תלמידי רבי ישראל סלנטר זצ"ל "שאם דרווין היה מכיר את רבו הצדיק, לא היה אומר שאדם בא מקוף, כיוון שמקוף לא יכול לצאת אדם כל כך שלם!" ואכן כשהסתלק ר' ישראל מן העולם אמר תלמידו רבי שמחה זיסל זיו מקלם: "אנחנו נוכל לספר לבנינו שזכינו לראות 'צורת אדם'! צלם אלוקים!"